SZÉPHISTÓRIA

Tündér Ilona

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

Tündér Ilona

Széphistória

A címlapot és az illusztrációkat
Nagy Zsolt
készítette

Tündér Ilona

Széphistória

Dózsa Dániel átdolgozása
Piskolti István *Árgirus és Tündér Ilona* (1781)
című széphistóriája alapján

A kiadást gondozta
BEKE SÁNDOR

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
Székelyudvarhely 2008

AZ ERDÉLYI GONDOLAT
SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA

BEKE SÁNDOR (igazgató)
BRAUCH MAGDA
CSEKE GÁBOR
CSEKE PÉTER
CSIRE GABRIELLA
FODOR SÁNDOR
GÁBOR DÉNES
JANCSIK PÁL
NAGY PÁL
P. BUZOGÁNY ÁRPÁD
PÉNTEK JÁNOS

© Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2008

ISBN 978–973–8320–74–1

I.

Ős regék beszélnek egy tündérországról,
E tündérországban egy híres királyról:
Akleton királynak hítta őt hű népe,
Sok vagyonnak, fénynek úszott özönébe.

E híres királynak volt három gyermeke,
Ezeknek Argyrus volt a legszebbike;
Mindhárom született a szép Medenától,
Akleton királynak élete párjától.

Éppen háta megett tündöklő lakának
A királyné tartott egy kertet magának:
A legszebb ízléssel volt e kert rendezve,
Fényes kőfalakkal volt körül övedzve.

Volt a kertben csermely, díszes szökőkutak,
Nyíló virágokkal párkányozott utak:
Oly szép vala minden e kert környékében,
Hogy a szem kifáradt annak nézésében.

A kert közepében álla egy ősi fa,
Ezüst virág terme s arany alma rajta;
Levelei oly szép smaragdok valának,
Hogy nincs annyit érő kincse a világnak.

Mindennap kinyíltak ezüst virágai,
Éjfélig megértek arany narancsai:
Reggelenként, ha a király leszedhette,
Akkor a világot csak félvállról vette.

E volt a királynál ősök hagyománya,
Általa gazdag volt népe és országa;
Ámde egyszer mi és mi nem történt vele,
Orv kezek esének e fának kincsére.

A király a dolgot amint észrevette,
Fel lőn háborodva szívében felette:
Éjji őrökkel a fát körülfogatta,
S a szoros vigyázást fontosan meghagyta.

A kelő reggelre már alig várhata,
Úgy kívánta tudni, mit szül az éjszaka:
Hitte, hogy az őrség híven áll a résen,
És amennyi kincs kell, fáján annyi lészen.

Ámde megcsalá őt biztató reménye,
Mert midőn kertjébe jó reggel kiméne,
Szedve volt gyümölcse kincstermő fájának,
Őrjei alatta mélyen szunnyadának.

Felriasztá őket bosszúsan álmukból,
Kérdé, mért alusznak oly mélyen s mi okból?
A megrémült őrök hogy felriadának,
A híres királyhoz ekképpen szólának:

Felséges királyunk, nézz e drága fára,
A földkerekségén nincsen ennek párja;
Nem látánk éltünkben annyi fényes kincset,
Mennyi itt e fának ágain tündöklett.

Látánk rajta fénnyel ragyogó almákat,
Aranyos virággal aranyzott rózsákat,
Smaragd, zafír, rubint fényle körülöttek,
Levelein gyémánt madárkák csevegtek.

Míg gyönyörködénk mi a fa termésében,
S nagy vala az öröm mindnyájunk szívében,
Jött egy lanyha szellő, melytől földre rogytunk,
S egy szempillantásra mélyen elaludtunk.

A király bánkódva tére kastélyába,
Nem tudá a csínynek hogy álljon útjába;
Hasztalan fürkészett s puhatolt mindenkit,
Kire gyanakodjék, nem találá senkit.

Csakhamar Filárent hivatá magához,
Folyamodott a nagy bűvész jóslatához.
Kérte őt, hogy járjon titkosan végére,
Ki tehette kezét ősei kincsére.

Elpuhult, oh király, néped és nemzeted,
Kincseid ezekkel meg nem őrizteted;

Hatalmas tündérek keze nyúlt e fához,
Sok küzdéssel jutsz te annak birtokához.

De lehet reményed egyik kis fiadban,
Csak majd szíved meg ne törjék bánatodban;
Mert sok bujdosásnak lesz fiad kitéve,
Míg szert teszen ismét e fának kincsére.

Filáren ekképp szólt, s a királyt elhagyta,
Eltávozott gazdag ajándékkal rakva,
A király parancsol nagyobbik fiának,
Hogy őrizze kincsét e tündéres fának.

A királyfi elment holdvilágos éjjen,
Járt-kelt jó reménnyel a fa közelében,
Nézte a sok drága újuló virágot,
A smaragd lombokat, aranyló almákat.

Nem jött bezzeg álom éjfélig szemére,
Oly nagy volt szívének öröme és kéje.
De éjfélen lanyha szellő lenge rája,
S az álomtól összeragadt szempillája.

Jött a reggel újra, de sikertelen volt,
A királyfi mélyen alvék, mint ki megholt;
A kincstermő fának nem volt egy virága,
Nem bár egy gyümölcse, nem bár egy almája.

A közép királyfi álla őrt más éjjel,
Őt is elölé az álom szellőjével;
A királyt a bánat s bosszúság kínozta,
Szertelen haragját vissza nem tarthatta.

Filárent, a bűvészt rögtön elítélte,
Mert jövendölését álnokságnak vélte.
A szegény öreg jóst mindjárt hevenyében
Megkötözve küldé a bakók kezébe.

II.

A királyné bőszült férjét vigasztalta,
Bár erős dühétől ő maga is tarta;
Vágasd ki azon fát férjem, jó királyom,
Úgyis nem egyéb az, átok a házunkon.

Ámde a királynak legkisebbik fia,
Argyrus, kiről szól e szép história,
Atyjához belépve, így szól hozzája,
Szavai közt szépen mosolyogván szája:

Atyám, egyet szólok, kettő lesz belőle,
Én is el kimegyek őrködni a kertbe.
A jóst jóslatáért hallom, megöletted:
Biz azt édes atyám nem igen jól tetted.

Nem csak két fiadról szólt az ősz Filáren,
A harmadik fiad volnék még talán én;
S bár a bátyáimtól futott a szerencse,
Lehetek talán én istenek kegyence.

Az éjjel is édes álmot álmodoztam,
Ősi kincseinkért messze elbujdostam;
Ínséggel tusáztam, szép leányt szerettem,
S őseimnek fényét mind visszaszerzettem.

A király megrendült hangon szólt fiának:
Ne tedd ki magadat e nehéz próbának.
Oly álmot beszélesz, mely miatt, míg élek,
Az ősz Filárennek jóslatától félek.

Ha te bujdosója leszesz e világnak,
Mi lesz sorsa itthon atyádnak, anyádnak?
Az aggódás s bánat sírba visz bennünket.
Inkább hadd veszítsük el minden kincsünket.

Ámde Argyrus szólt: bármi lesz belőlem,
Végrehajtom, amit jósoltak felőlem.
Ha szenvedek s küzdök, jó lesz annak vége,
Férfias küzdésnek dicsőség a bére.

Ment a szép királyfi atyjának kertébe,
Bársony gyepre dőlt le a fa közelébe;
Szablyáját, tegezét elvivé magával,
Hogy megvívjon a szép kincsek tolvajával.

Drága lombok nyíltak már a faágakon,
Gyémántos virágok s rózsák a lombokon;
Kezdenek az arany narancsok is érni,
A királyfi alig bíra rájok nézni.

Keble lánggal ége és hevült a vágytól,
Hogy számot kérhessen a kert tolvajától.
Nem zárá szemét be bár egy pillanatra,
Hogy ami az alatt történik, ne lássa.

És ím gyenge zúgás lesz e pillanatban,
Szárnyok csattogása hallszik a magosban.
Feltekint Argyrus, s nagy bámulására
Tizenkét szép hattyú száll a tündér fára.

A tizenharmadik leszállott hozzája,
Könnyedén leszárnyalt ágya vánkosára.
A királyfi ívét gyorsan megfeszíti,
S a bűvös madárkát célirányba veszi.

Ámde a szép hattyú szárnyait megrázza,
Csókhoz volt hasonló szárnya csattogása.
Szeme a napsugár fényével volt rakva,
S ajka nyílik ilyen emberi szavakra:

Kedves ifjú, ne vonj fegyvert életemre,
Nem hozok én bút és bánatot szívedre:
Távol messzi földről a te országodba,
Jöttem, szép királyfi, látogatásodra.

Így szólván, a hattyú újra megrázkódott,
S azonnal szép tündérleánnyá változott.
Oly szép volt termete, oly szép az orcája,
Argyrusnak elállt rajta szeme-szája.

Ki vagy, bájteremtmény, szépségek szépsége,
Angyalok virága, rózsák ékessége;

Aranyfürtű tündér, honnan jöttél hozzám;
Élek, vagy az álom szellője fuvallt rám?

Én vagyok a tündérlányoknak királya,
Kincsekkel van rakva népem szép országa;
De szívem nem boldog, ölnek rég a vágyak,
Téged, szép királyfi, látni óhajtálak.

A lélek a vágyat vágyakkal cseréli,
Amit a sors meghoz, azzal be nem éri;
Van koronám, kincsem, fényem, gazdagságom:
De nélküled mégsincs semmi boldogságom.

Messzi földről jöttem, jó, hogy végre látlak,
Én hordám el ősi kincseit atyádnak;
Gondolám, hogy majd te őrt állasz felette,
S feltalállak itt e fának körüllette.

Nem csalódtál, angyal, Argyrus ekképp szól,
Oh, én jól ismerlek kedves álmaimból,
Lelkemet régóta epesztik a vágyak.
Mégsem hittem azt, hogy egykor feltalállak.

Jöjj, te angyalszépség égő kebelemre,
Szívem nyugtalan lett, mennyet érzek benne.
És e mennyországot ezer lélek lakja,
Mindeniknek te vagy édes gondolatja.

Szólt Argyrus, s a szép lánykát átkarolta,
A lány aranyhaja keblét végigfolyta;
Isteni szép arca szende pírtól ége,
Szerelmes lett volna a világ beléje.

A nyájas királyfi boldog volt, amilyen
Nem lehete senki e földkerekségen.
Mert nem szórt az Isten annyi bájt leányra,
Mennyit ráhalmozott Tündér Ilonára.

Csók és szerelem közt vígan folyt az éjjel.
Nem cseréltek volna semmi földi lénnyel.
Szerelmet vallának, hűséget fogadtak,
És egymásnak még csak jegygyűrűt is adtak.

Az első szerelmi boldog órák után
Elaludtak hajnal felé egymás karán.
Álmuk bárha szép volt, még a szépnél is szebb;
Nem lehetett ébrenlétöknél édesebb.

III.

Jó reggel Akleton ébredvén álmából,
Kertjébe tekinte háza ablakából:
És a fára esvén bámész pillantása,
Ott a fénygyümölcsöt mind épségben látja.

Zaklat egy vén asszonyt, egy udvari dámát,
Hogy sietve nézze jól meg kerti fáját.
Hozna hírt fiáról, s hogy miként tehette,
Hogy a fa gyümölcsét úgy megőrizhette.

Indul az öreg nő, sőt megy gyorsasággal,
De hirtelen megáll néma bámulással:
Látja a királyfit istenült arcával
Szenderülni a szép Tündér Ilonával.

Költené álmukból, ámde nincs merénye,
Oly varázsló a lány szépségének fénye;
Oly bájló teremtést a föld nem szülhetett,
Istenasszonynál az egyéb nem lehetett.

Mégis halk léptekkel közelít hozzájak,
Észrevette azt, hogy mélyen álmodnának:
S hogy a király előtt legyen bizonysága,
A szép lány hajából egy fürtöt levága.

Ezzel a királynál megjelen sietve.
S elbeszélte neki, mit látott a kertbe,
Egy szép istenasszonyt a királyfi mellett,
Kinek az aranyfürt hajzatában termett.

A király szívét az öröm elragadta:
Szaladott nejéhez és azt karon fogta.

Sietett a kertbe, hogy lásson utána,
Mily tündér teremtés szeretett fiába.

Eközben a lányka felserkent álmából:
Legott észrevette, hogy vágtak hajából.
Egy setét gúnyt sejtett, ő meg volt gyalázva,
Sírni kezde, arca sűrű könnytől áza.

Felriad Argyrus kedvese hangjára.
Hogy búját kitudta, vér tolult arcára.
Szóla a leánynak: bocsáss meg, kedvesem,
Azt, ki téged sérte, bizony megbüntetem.

Legyen az testvérem, legyen jó barátom,
Véres bosszút állok rajta, szép virágom;
Csak te, oh, ne könnyezz, légy nyugodt, szerelmem,
Feledd el a sértést, feledd el érettem.

Mind csak haszontalan Argyrus beszéde,
Vigasztalás nem szállt Ilona szívére,
Felkel búsan s büszkén bársony gyepágyáról.
Ily szavak fakadtak kláris ajakáról:

Sokszor jöttem hozzád, míg föllelhetélek,
Egy néhány óráig boldog voltam véled.
Kívántam, királyfi, szívedet, kezedet,
Talán szerettél is úgy, mint én tégedet.

Mégis el kell válnunk, oh, ne szólj hiában,
Nem lakhatom veled atyád udvarában:
Orvokat küldött ő kertjébe postának,
Akik megraboltak, s rám szégyent hozának.

Argyrus a lánykát hévvel átkarolta,
Arcát, nyakát, vállát, s hókezét csókolta.
Oh, ne hagyj el, angyal, éld világod vélem,
Bosszút állok érted, isten úgy segéljen.

Így szólott Argyrus, lobogott orcája,
De hajthatatlan volt Tündér Ilonája.
Ne kísértsed, ifjú, állhatatosságom,
Bár nőnek születtem, de szavam megállom.

Menj, szólt a királyfi, ámde én követlek,
Az egész világon bárhol fölkereslek.
Csak még egy kegyeddel boldogítsd barátod,
Mondd meg, e világon hol vagyon lakásod.

Lakásom, jó ifjú, messze van tetőled:
Zárt helyen, bércek közt keresd szeretődet,
A Fekete város az én fő lakásom,
És a Változó vár nyári mulatásom,

Bájoló szép völgyek és erdők tanyáim,
Arannyal, ezüsttel gazdagok bányáim.
Hatalmam kiterjed messze, sok hazára,
Adózóm volt nekem országod királya.

E fának kincseit nekem adóztátok,
Békejobbot nyújtva jöttem tihozzátok.
És ti gyalázatot hoztatok fejemre,
Könnyeket szememre, bánatot szívemre.

Isten hozzád, engem ne keress hiába,
Sok tündér keresett, de fel nem találá.
Szólt Ilona, s bárha könny volt még szemében,
Szárnyra kelt, és eltűnt szép hattyú képében.

A királyfi küzdve kétségbeeséssel
Leborult ágyára, nem bírt bús szívével.
Kit ő úgy szeretett, ki őt úgy elhagyta,
A szerelemteljes Ilonát siratta.

A király s királyné a kertbe jövének,
Hogy kedves fiokra majd reálesnének.
De mindkettőjöknek nagy lőn bámulása,
Hogy szemök az ifjat könnytől ázni látja.

Argyrus atyjának mindent elbeszéle:
Elmondá minő nagy Ilona szépsége,
Mily szép aranyfürtje van a tündérlánynak,
S mily édes zengése az ő szép hangjának.

Végre dühösen szólt az öreg asszonyról,
Aki őt megfosztá Tündér Ilonától.

Aki megrabolta bájoló aráját,
S összedúlta azzal földi boldogságát.

A király fiának részt vett bánatában,
Osztozott dühében és bosszúságában,
S a nőt elítélni neki át is adta,
Ki a nyomorultat ízekre vágatta.

Ezzel elbujdosott Argyrus honából,
Érzékeny búcsút vett atyjától, anyjától.
Szerfelett nagy volt a jó szülék keserve,
Ámde Argyrusnak mégis menni kelle.

A király is a fát mindjárt kivágatta,
Annak minden ágát rakásra hányatta;
Derekát máglyába rakva meggyújtatta,
S világánál eltűnt jó fiát siratta.

IV.

Bújdosik Argyrus hegyeken, völgyeken,
Erdős és kősziklás kietlen helyeken.
Szárazon, vízen át megy pályafutása,
Sem éjjel, sem nappal nincsen nyugovása.

Mindentől, akit csak feltalál útjában,
Kedveséről kérdez hírt, de csak hiában;
Szívét mind szüntelen gyötri a búbánat,
Mert nyomát sem sejti Tündér Ilonának.

Beérkezett végre Tündérországába,
Holott bujdokolván kies völgy hosszába
Egy hegy oldalán nagy pásztortüzet láta,
Arra venni útját helyesnek találta.

Amint közeledék, úgy nőtt bámulása:
Tűz előtt heverve egy óriást láta.
Felállva hinnéd őt százados tölgyfának,
Lefeküve ember hosszú árnyékának.

A nagy ember mozdult, s feldűlt könyökére,
Argyrus felnéze annak nagy szemére.
A nagy ember kérdi, kicsodák volnának?
S zeng a föld hangjától az ő nagy szavának.

Argyrus felelt és így szóla merészen:
Bujdosók vagyunk mi ezen a földrészen.
A Fekete várost kellend feltalálnunk,
Kérünk utasíts, ha nem jó úton járunk.

Hm! szólt a nagy ember, ifjú jó barátok,
Bizony fejszéteket nagy fába vágátok;
Ha felállok én a Retyezát-tetőre,
Ellátok a földnek legnagyobb részére.

Látok saslábokan forgó kastélyokat,
Arany kerttel függő fényes légvárokat,
Látom, mi a földön és az ég alatt van,
A Fekete várost még sehol sem láttam.

Hanem édes fiam, már a reggelt várd el,
Sok tájról sok tündér lesz itt holnap reggel;
Megkérdem s ha lesz ki útba igazítson,
Elküldöm azt véled és elutasítom.

Szóla a nagy ember, s hogy jó szívvel lássa
Vendégeit, egy nagy vadat húza nyársra.
S míg a vadat jobbról s balról sütögette,
Argyrus kilétét, sorsát kérdezgette.

Hősünk mindent monda a nagy óriásnak,
Csak hogy annál inkább megsegítse másnap.
Az óriás is úgy beléje szeretett,
Hogy ön sapkájából neki ágyat vetett.

Reggel a tündérek rendre megjövének,
Egy se hallá hírét a város nevének;
De egy sánta tündér jött meg utoljára,
Ez tudá e várost, ott tört el a lába.

Szóla most az óriás: tündér, bízom benned,
Ez ifjúval útitársul el kell menned.

Idegen földről jön, vele jót kell tenni,
Tudom, hogy jó néven fogja azt ő venni.

Kénytelen-kelletlen útnak eredének,
Hosszason mind nappal, mind éjjel menének,
Végre egy falombos bérc-vadont találtak,
Melynek tetejéből egy városba láttak.

Szólt a sánta tündér, ím előtted a hely,
Mit kerestél, Isten hozzád, járj békével.
A Fekete város ott fekszik a völgyben,
Ama fényes és szép folyónak mentében.

Argyrus köszönve a tündér jóságát,
Ment s szem előtt tartva a város irányát.
Csakhamar be is ért belső piacára,
Hol egy özvegyasszony hítta szállására.

Egy percig kinyugvá úta fáradalmát.
Ő volt csak eszében, kiért annyit kelt-járt.
S csakhamar az özvegy nőt kérdőre fogta,
Tőle a Változó várat tudakozta.

Nincs felette messze, szólt az özvegyasszony,
Nincs félóra járás gyalog és lóháton;
Igen kellemes a várnak külalakja,
De belöl sokkal szebb, mert szép leány lakja.

Csoda szépség, nemde? szólt Argyrus lánggal.
Ki is versenyezhet Tündér Ilonával?
Aranyfürtű tündér, oh, mi rég kereslek,
Vajha mégis végre egyszer föllelhetlek!

Megérté az asszony Argyrus szavából,
Hogy a tündérlányért szerelemmel lángol;
S minthogy őt meglepte az ifjú szépsége,
Gyúlt Ilona ellen szörnyű irigységre.

Szét kell tépnem ezt a páratlan szerelmet,
Bármi áldozattal, csak találnék tervet,
Szólt az özvegyasszony; gondolt, s nőtt reménye,
Argyrus szolgáját kerité kezére.

Argyrus cselédjét vonta be cselével,
Biztatván azt szép kis leánya kezével:
Megígérte, úrrá teszi őt e földen,
Csak segítse üdvös célja érdekében.

A cseléd elszédült a sok ígérettől,
És egy bűvös tömlőt átvett az özvegytől.
Álomszellő volt a tömlőben elrejtve,
Mely kit meglegyintett, álomba meríte.

Még adott az özvegy a pártos cselédnek
Kenőcsöt, melytől az álmodó felébred.
S megtanítá, hogy s mint bánjék majd urával,
Hogy az ne szólhasson Tündér Ilonával.

V.

A királyfi reggel ágyából korán kelt,
Keblét vágy hevíté, szíve hallhatón vert.
Enni sem tudott ő, a Változó várhoz
Ragadá szerelme, Tündér Ilonához.

Amidőn a várnak belépett kertébe,
Elragadta annak tündéri szépsége,
A liliomoknak szerelmét súgdosta,
A rózsák kelyhében kedvesét csókdosta.

A kert közepében ligetek valának.
Aloék és balzsamfák illatozának.
A cédrusfák árnya nyújta édes enyhet
A nap melegétől ellankadt kebelnek.

Egy rózsaligetben volt egy szép nyoszolya,
Aranyból, ezüstből volt szőve fátyola,
Sok brilliánt s opál fénylett a párnákon,
Itt pihent Ilona az esti órákon.

Argyrust véréig felzavarta vágya,
Fáradtan ledőle a puha nyugágyra;
Kertjében akarta kedvesét meglepni,
E lugasban vágyott vele együtt lenni.

Hűtelen szolgája használá a percet,
Felnyitá a tömlőt, mit magához rejtett.
S mint kit a halálnak vasvesszője ére,
Oly álom borult a királyfi szemére.

Nemsokára teljes fényében bájának
Jött tündérasszonya a Változó várnak.
Hat tündérleányka emelé uszályát,
Így jött, célul tartva enyhe nyoszolyáját.

Mely felette nagy volt az ő bámulása,
Amidőn pihenve ott kedvesét látta.
Ráborult ágyára, ölelte, csókolta,
Eszméletre mégis Argyrust nem hozta.

Fut a szempillantás, serkenj fel, szerelmem,
Csak egy óra miénk, akkor el kell mennem.
Hasztalan volt annyi terhes bujdosásod,
Kedvesed ha most nem, úgy soha se látod.

Szólt a szép tündérlány, s könnyei hullának,
De hatása nem volt serkentő szavának.
A királyfi alvék, mint a sír halottja,
Nem gyanítva, hogy őt kedvese siratja.

Az óra percei gyorsan lefutának,
Távoznia kellett Tündér Ilonának;
Még egyszer leborult a kedves ifjúra,
S akkor szolgájához ím ekképpen szóla:

Mondd uradnak, hogy ha felébred álmából,
Vigyázzon, még kétszer lejövök a várból,
De ha őt akkor is álom közt találom,
Kereshet, míg fellel engem e világon.

Elment a tündérlány. Argyrus cseléde
Kenetet tőn alvó urának szemére.
Argyrus hogy álmát jól kitörölhette,
Legelébb kedvese nevét kérdezgette.

A cseléd elmonda holmit úgy, amint volt,
Argyrus bújában szinte-szinte megholt.

Érezé kedvese karának melegét,
Mégse láthatá meg szíve egyetlenét.

Másnap délbe újra a várkertbe mentek,
S a fák árnyékában csendesen pihentek.
Argyrus szolgája újra rést találа
Álomszellőt hozni ábrándos urára.

Harmadik nap újra a kertben valának,
A királyfi járt-kelt, hogy űzné az álmát.
Járt-kelt, s szerelemtől égő szívvel vára
Az angyal szépségű Tündér Ilonára.

A cseléd sokáig nem jutott urához,
Oly elővigyázó volt a kis király most;
Végre mégis egy szép ösvénynek végébe
Sikerült vihetni őt a kelepcébe.

A királyfi érzé lábait gyengülni,
Mígnem kénytelen volt a gyepre ledőlni.
Amidőn Ilona érkezett a kertbe,
Argyrust már akkor az álom leverte.

El volt a tündérlány mélyen keseredve.
Sejté, hogy valaki kedvesét rászedte,
Mert az összekulcsolt bájos szempillákon
Nem természetes volt az a hosszú álom.

Elhagyád érettem, kedvesem, hazádot,
Mégsem lelheted fel sírig hű arádot,
De hagyál keservet s bánatot szívemben,
Mert nem foglak látni többé életemben.

Akaratom a sors szeszélyének rabja,
Mennem kell e tájról, mert az úgy akarja.
Nem lehet bevárnom, hogy ébredj álmodból,
S életet szívhassak szép pillantásodból.

Oh, bár csak még egyszer láthatnám szemedet,
Hallhatnám fülemmel nyájas beszédedet,

Tán majd elregélnéd, mit tűrél miattam,
Mit szenvedtél értem bujdosásaidban.

Szólt a tündérlány, s az ifjat átölelte,
Csókokkal halmozta, fájt érte a lelke.
Késő estig ott volt, álmát virrasztotta,
S föl nem keltheté őt, bármiként siratta.

Végre szóla: mondd meg, hű cseléd, uradnak,
Válnunk kell, parancsa egy főbb hatalomnak.
Nem bírhattam őt, mert elmerült álmába,
Ne gondoljon ő is többé rám hiába.

Az elválás nekem fáj legkínosabban,
De tudom, neki se lesz öröme abban,
Bárcsak soha mi egymást ne láttuk volna,
Könnyünk árja akkor örökre nem folyna.

Mondd uradnak, álljon bosszút könnyeinkért,
Megtört vágyainkért, szenvedéseinkért,
A kisebbik szegről vegye el szablyáját,
És a nagyobbikra akassza fel kardját.

Szólt a tündérasszony jóslatos szavakkal,
A cseléd nem érté, hogy mit mond azokkal.
S hogy a tündér eltűnt, Argyrus felébredt,
Ennek tettetésből mindent elbeszéllett.

A királyfi a jós igéket értette,
Fegyverét kivonta, magasra emelte,
Szóla szolgájához, imádkozz Istennek,
Te vagy árulóm énnekem s kedvesemnek.

Megrettent a szolga, és hullván térdére,
Felbőszült urának mindent elbeszéle.
Remegő hangjával végig elmondotta,
Házi asszonyuktól mint volt elcsábítva.

Összekulcsolt kézzel kért, esdett kegyelmet,
Ám bűniért neki mégis halni kellett.

A megcsalt királyfi bosszúját állotta,
s kardját a csalfának szívébe mártotta.

Dúlt kebellel tére vissza a városba,
Ott gazdasszonyára terhes átkot monda.
S ment, maga sem tudta, merre lészen útja,
Szerencse lesz vele vagy a balsors sújtja.

VI.

Magánosan bolyga a szív üldözöttje
Ezer szenvedésnek s nyomornak közötte.
Napok, évek teltek vészterhes útjába,
Mégis a királyfi célra nem találá.

Tündér Ilonáját nemcsak nem láthatta,
De többé soha csak hírét se hallhatta.
Végre a céltalan küzdés közt lankadott
S ily kétségbeesett szavakra fakadott:

Mért éljek? mi célja van már életemnek?
Bejártam a földet s nem szánt Istenem meg;
Ínséget hordoztam, nyomorral küszködtem,
Mégis szívem üdvét sehol se lelhettem.

Szent hazám, szülőim hírvesztett hazája,
Érted bujdosóvá telt éltem pályája.
Azt hittem, hogy egykor dússá tehetnélek,
Csalt reményem s többé hozzád soh'se érek.

A te királyidnak koldus lett utóda,
Sirat téged messzi földön bujdokolva.
Jobb sorsát kereste, de fel nem találta,
Őt azért hazája többé meg nem látja.

A férfinak első kincse hona legyen,
Ki honáért nem tud tenni, élte szégyen,
Érted kerestem én fényes házasságát,
Célt nem értem, s lelkem már a mennybe szállhat.

Isten hozzád oh hon, és kik benne laktak,
Legyetek örökre nálam boldogabbak.
Édes atyám, anyám, drága két testvérem,
Tartsatok szívetek emlékezetében.

Nem fogtok ti látni, nem soha engemet,
Meggyalázva élni szégyen a fejemnek.
Utamról honnat ti reményekkel vártok,
Megcsalva kolduskénti térjek-e hozzátok?

Nem soha, e szégyent rajtatok nem teszem,
S nyomorú éltemet e percben bevégzem.
Így szólván Argyrus szablyáját ragadja,
S a keblében vérző szívnek irányozza.

E percben kezét egy lágy kéz visszatartja,
Feltekint Argyrus, és kilángol arca:
Egy kedves leányka álla ott előtte,
Isteni szépség volt rajta végigöntve.

Szép királyfi, szólt a bájoló leányka,
Ámbár nincs úgy minden, mint szíved kívánta,
Mégis tán sietsz a kétségbeeséssel,
Csüggedni nem illik férfi szívvel s ésszel.

Célt tűzzél elődbe, menj a pálya téren,
Bár ha kifáradtál, de csüggedni szégyen.
Öngyilkos leszesz-e? az élet nem tiéd:
Élted azon célé, melynek fölszenteléd.

Nem szabad csüggedned, küzdj mindig előre,
Célt érsz ha nem hamar, célt érsz majd később.
Vagy ha élted célja istenek ellen van,
Istenekre bízd, hogy pályád megszakadjan.

Így szólván a tündérlányka elenyészett,
Argyrus utána elbámulva nézett.
S tán a mai napig mind utána nézne,
Ha egy zajos lárma nem téríti észre.

Megy a lárma felé kandi pillantással,
Három óriást lát birkózni egymással.

Kérdezé okát e szörnyű versengésnek,
És a felelettel ők sem sokat késnek.

Három fiai ők egy elhunyt atyának,
Most éppen az ősi kincsen osztozának.
Argyrust hívák fel, mondjon ítéletet,
Melyik kincs közülök kit s miként illethet.

Saru, palást, ostor, s kincsek valának,
Oly csodás erővel bíró hagyományak,
Hogy aki azokat felölté magára,
Elrepülhet, merre a lelke kívánja.

Ezek egymás nélkül semmit sem érének;
S még egy nagy baja volt a három testvérnek:
E bűvész kincs titkát a középső tudta,
S a repülőt földre csak ő szállíthatta.

Felkérék Argyrust, vegye fontolóra
Ezt az egész ügyet, és fordítsa jóra:
Hozzon, mint királyok magzatához illik,
Olyan ítéletet és ők elismerik.

Jól van, szólt Argyrus, csak figyeljetek rám,
Három hegy van kelet, dél és észak táján,
Aki hamarább megfutja e hegyeket,
Annak ítélendem ez ősi kincseket.

Az órjások rögtön futásnak eredtek,
A királyfi összeszedé a kincseket.
A sarut s palástot felölté magára,
Kezébe vevé az ostort, s felkiálta:

Hip, hop, bűvös kincsek, ősi hagyományok,
Repítsetek engem, hová régen vágyok.
Repítsetek el a föld azon tájára,
Hol rátalálhatok Tündér Ilonára.

Repült a királyfi magasan a légbe,
Ámde a középső óriás beérte:
Leszállítá őt a messzi magasságból,
S mindent visszavett az ősi hagyományból.

A királyfi búsan szétnézett a tájra,
Ahová reptiből kénytelen leszálla:
Egy vad rengetegben állt ő csak magára,
Hol egy utat látott, mely nemrég volt járva.

Elindult az úton s megy nagy sűrűségbe:
Végre egy kőszikla s vár tűnik szemébe.
Kandian tekintget e tündöklő várra,
Melynél bajosabbat szeme még nem láta.

A meredek szirton a vár büszkén álla,
A vár alatt egy kert nyúlt el messzi tájra,
A kertben patacskák s tótükrök ragyogtak,
A vizek partjain rózsák mosolyogtak.

Míg így szerteszéjjel álmélkodva nézte,
Egy tündérleányka közelít feléje.
A lány a királyfit ismerősen nézi,
S elszalad sebesen, amint megismeri.

Hű cseléde volt az Tündér Ilonának,
Elfutott, hogy jó hírt vinne asszonyának;
De midőn Argyrus jöttét elmondotta,
Felgerjedt asszonya a lányt arcul csapta.

Mért hazudsz te nekem hihetetleneket,
Csalfa reményekkel mért gyötröd szívemet?
Mért beszélesz nekem szép Argyrusomról?
Kit rég elvesztettem örökre, tudom jól.

Újra két nőcseléd fut be lelkendezve,
Argyrusnak hírét hozzák örvendezve.
Ilona egyiknek sem hajlott szavára,
S mint első cseléde, mindkettő úgy jára.

Végre a sok hírre mégis nyugtalan lett,
Keble belsejében volt egy előérzet:
Mesének képzelte mind, amit mondának,
Mégis elejébe indult mátkájának.

Argyrus épp akkor lépett be a várba.
Táncolni kezdett a szív szép Ilonába,
Nem tudott szólani, csak sírt és nevetett
Argyrus ölében, csókjai közepett.

Látom, szólt Ilonka a király fiához,
Hogy te végrehajtod, mit szíved határoz,
Látom, hogy derék vagy, hű és rendületlen,
Hiszem már, hogy üdvöm fellelem szívedben.

Jöjj kies váromba, légy otthon házomnál,
Öltözz újra, és ha fáradt vagy, nyugodjál.
Enyhítsed éhséged drága gyümölcsökkel,
Csillapítsd le szomjad töltött serlegekkel.

Nem, szép szerelmesem, nem, kedves Ilonám,
Addig át nem lépek fényvárad kapuján,
Míg nem esküszöl meg angyal szép szemedre,
Hogy enyim leszesz már ezután örökre.

Tiéd vagyok édes, még ma legyen nászunk,
Hiszem, hogy egymásban mindent feltalálunk:
Szerelmet, jóságot, leghűbb barátságot
S mindent, ami széppé teszi a világot.

Így beszélgetének, s egymásra borultak,
Szerelmök virági mind-mind kiújultak;
Eltűnt arcaikról a sok könnyük nyoma:
Aki híven szeret, nem bánja meg soha.

VII.

Míg a szobalányok vacsorát készítnek,
A vár udvarára virágokat hintnek,
Poharakat mosnak és asztalt terítnek,
Cimbalmost, hegedűst és lantost kerítnek.

A szerelmesek a kertben le s fel járnak,
Nézdelvén szépségét minden szál virágnak,

Szívök elmerülve volt a szerelemben,
S a szép természet is osztozott kedvökben.

A fellángolt ifjú mond sok édes szókat,
Halmoz kedvesére sok szerelmi jókat.
Nem bámulja a sok virágok pompáját,
Mert lát szebb virágot, Ilona arcáját.

A násznak várt perce elközelgett végre,
Örömmel nyílt ajkuk hűség-esküvésre.
Boldogságuk nagy volt, mert a hit szavának
Általa is ők egymáséi valának.

Tömérdek sok vendég jött a fényes várba,
Ott maradtak mind a cifra vacsorára.
A tündérkirályné fénnyel volt öltözve,
Arany haja elfolyt nyakán szép fürtökbe.

A királyfi hogyha nem szerette volna,
Mégis most előtte térde meghajolna,
Oly szép volt Ilonka tündér pompájában,
Annyi kellem rejlett égő arcájában.

S mégis elborult lőn Argyrusnak arca,
Úgy látszék, szívével esze szálla harcra.
Ismeri ő külső szépségét nejének,
Ámde nem ismeri belsejét szívének.

Egy bölcs történetét forgatá eszében,
Ki fogolyként élvén ellenség kezében,
A haláltól csakis úgy menekülhetett,
Ha egy nagy kérdésre ad jó feleletet.

A feltétel az volt, hogy a törvényszékre
Hozza magával, ki legkedvesebb előtte,
Hozza a leghűbbet, a legigazabbat,
És ha felbosszantják, a leggonoszabbat.

A fogoly kezére vette fiacskáját,
Maga után inté kedves hű kutyáját,

Nejét sem hagyá el, karjain vezette,
Így jelenék meg a bírák közepette.

Fiam legkedvesebb, szóla a bíráknak,
És leginkább bírom hűségét kutyámnak.
A férj végszavait a nő zokon vette,
S panaszok közt könnyét hullatni kezdette.

Ezt látván a férfi nejét arcul csapta,
Lábaival ebét durván félrerúgta.
A nő felsikolta: gyilkos, jaj megöltél,
Bosszúállást kérek, ím foly rólam a vér.

Míg a nő ekképpen kérte a bírákot,
Az eb hízelegve gazdájához mászott.
Míg a nő férjére vérbosszút kiálta,
Az eb bősz urának lábait nyaldosta.

Bírák, monda, ugyan hamar megmutattam,
Hogy leghívebb az eb, s mily gonosz az asszony.
Szóla a bölcs fogoly, s a bírák egy szájjal
Megelégedtek a férfi válaszával...

Ilyen nőm ne legyen, gondola magában
A királyfi mély elandalodásában,
S e szempillantásban égő arccal néze
Az asztalfőn ülő bájos hitesére.

A vendégek vidám kedvvel ittak, ettek,
Tángyérok zörgének, poharak csengettek.
Egyszer csak Argyrus mint egy önfelejtett,
Ilona arcára egy kézcsapást ejtett.

A násznagy zavarral néz a szép arára,
Kinek lángtól égett angyali orcája.
Ámde nem panaszlott, könnycsepp jött szeméből,
Azt is elrejtette szép vőlegényétől.

Argyrus a dolgot félbe itt nem hagyta,
Ilonát másodszor ismét arcul csapta.
Mélyen fájt azon tett a kedves arának,
De szelíd ajkai most is hallgatának.

Mintha tréfa volna az, mit Argyrus tett,
A megsértett ara színlele jókedvet,
S mondá: ő elnézi Argyrus szeszélyét,
Ne zavarja fel a vendégek kedélyét.

Ezzel a királyfit meg nem térítette,
Amit kétszer megtett, harmadszor is tette.
A tündér arának vesztve lőn türelme,
Felszökellt székéről s szóla hangemelve:

Kétszer békén tűrtem gorombaságodat,
Te nem méltányoltad alázódásomat,
Meggyaláztál engem, kínomat se szántad,
Válnunk kell, bármilyen hűn érzek irántad.

Kedvesem, bocsáss meg, szólt Argyrus hévvel,
Te az én próbáim nagylelkűn tűréd el.
Most már megkísértem igaz hűségedet,
Megpróbáltam szelíd eltűrő lelkedet.

Meglakoltatálak, mert hírem hallottad,
S kik hírem megvitték, őket arcul csaptad.
Ha te nem adsz másnak mindig igazságot,
Tanuld békén tűrni a méltatlanságot.

Meggyőződtem most, hogy boldog leszek veled,
Gorombaságomat tudom, hogy elnézed.
A te életednek szíved a virága,
És a szelíd szívnek nem tart bosszúsága.

Így szólott Argyrus... kedves szép arája
Megbocsátó szívvel hajolt hő karára.
Hűséget esküdtek újból is egymásnak,
Életük végéig boldogok valának.

Kővári László jegyzete

a Tündér Ilona című széphistóriához
(*Száz történelmi rege*, Kolozsvár, 1857)

E rege ős alakjában a középkor minden népe közt mint közös tulajdon volt elterjedve. Görgei Albert dolgozta ki azt magyarban legelsőbb, mely dolgozat azonban már nem kapható. Utána Piskolti Istvánnak jött kedve hozzá 1781-ben, amint Olaszországban katonáskodnék. Mit adtak e dolgozók hozzá, már ismeretlen. Jelen alakjában sok van benne, melynél fogva az erdélyiek e rege színpadát Erdélyben keresik. (…)

Még csak azon megjegyzésünk van, hogy Tündér Ilona neve Tindaris Ilonára, vagyis Homér énekei tárgyára, a szép Heléna görög királynéra emlékeztet, ki Trója pusztulása után visszajött ugyan férjéhez, Menelaushoz, de annak halála után Rhodos szigetére egy rokonához vonta magát, ki őt kivégezteté, s a rege szerint, mint szépség remeke virággá változott; vagyis mint a mi regénk tartja, tündérré lett, s Erdélybe vonta el magát.

A vár, melyet Tündér Ilonáénak tart a nép, a Fejérvár mellett magasan felnyúló Kecskekő csúcsán feküdt, mely vár a magyar királyok alatt még áll, s Kecskés vár név alatt jön elő. Ki építteté, homály fedi; annyi bizonyos, hogy 1272-ben már királyi vár. (L. eredetijét ponyvairodalomban ily cím alatt: *História egy Argyrus nevű királyról és egy Tündér szűzleányról,* mely mint minden régi népköltészet sok helyt pórias lévén, Dózsa Dániel barátomat kértem fel újabb átdolgozására, ki ahol csak lehetett, Piskolti menetét megtartotta.)

* * *

Dózsa Dániel életrajzi adatai

Dózsa Dániel (Makfalva, 1821. január 30. — Búzásbesenyő, 1889. szeptember 25.) író, újságíró, szerkesztő. 1844-ben ügyvéd lesz, majd Marosszék főjegyzője. Rövid ideig a kolozsvári *Ellenőr,* 1859–1868 között a *Kolozsvári Közlöny* szerkesztője. 1866–1867-ben országgyűlési képviselő, 1872-ben királyi kúriai bíró lett. Írt verseket, elbeszéléseket, regényeket, jogi tanulmányokat, politikai röpiratokat és cikkeket. Fontosabb művei: *Zandirham*. Székely hőskölteményi a IX. századból. 1858 (A Csíki Székely Krónika verses feldolgozása); *Dózsa Dániel versei*. 1859; *Kornizs Ilona*. Történeti regény. 1859 és 1868 (2. kiadás).

ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ
A könyv szerkesztője: BEKE SÁNDOR
Korrektúra: Beke Klára
Nyomdai előkészítés:
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
A szerkesztőség postacíme:
535600 Székelyudvarhely, Tamási Áron u. 87
Telefon/fax: 00–40–266–212703
E-mail: egondolat@yahoo.com

ISBN 978–973–8320–74–1

www.erdelyigondolat.ro

Készült az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó Nyomdájában,
Székelyudvarhelyen
Felelős vezető Beke Sándor igazgató

Az

ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ

gondozásában megjelent gyermek- és ifjúsági irodalom

Elek apó Cimborája — Antológia
(Válogatás a *Cimbora* 1922–1929-es évfolyamaiból)

Ráduly János: Az árnyékok lakodalma (Gyermekversek)

Kercsó Attila: Csigaséta (Gyermekversek)

Csire Gabriella: Áprilisi tréfa (Gyermektörténetek)

Beke Sándor: Kezemben jégvirág (Gyermekversek)

Csire Gabriella: Ráma és Szítá csodálatos története (Két eposz-átdolgozás)

Beke Sándor: Bohókás ábécé (Gyermekversek)

Beke Sándor: Hajóval a Déli-sarkon (Gyermekversek)

Megszólal az aranycsengő (Karácsonyi versek és történetek)

Ráduly János: A galambleány (Tündérmesék)

Papp Attila: Oktondi okosok (Verses mesék)

Kifestőkönyv (Karancsi Sándor rajzaival)

László László: Erdélyi fejedelmek (Tanulmány)

K. Kovács András: Őzgidák (Gyermekversek)

Szente B. Levente: Az ezüsthajú tündérleány (Mesék)

Ráduly János: Gyöngyvirág királyfi (Népmesék)

P. Buzogány Árpád: Hattyúhívó (Gyermekversek)

Zsidó Ferenc: Szent Anna tavától a bihari Asszonyszigetig
(Erdélyi magyar mondák)

Nagy Olga: A Nap küzdelme a Föld népéért (Meseregény)

Marton Lili: Táltos János (Meseregény)

Vöő Gabriella: A medve, a farkas és a róka komasága (Állatmesék)

Ráduly János: Szitakötőtánc (Gyermekversek)

Csire Gabriella: Itt járt Mátyás király (Kis történetek a nagy királyról)

Csire Gabriella: Münchhausen báró barangolásai a nagyvilágban (Átdolgozás)

Ráduly János: Mikor volt egy lovon hét patkó? (Találós kérdések)

Ráduly János: Az igazat éneklő madár (Székely népmesék)

Csire Gabriella: Turpi Lak (Meseregény)

Derék borsszem vitéz. Szász népmesék (Fordította: Zsidó Ferenc)

Baricz Lajos: Kakukk és Habakuk (Gyermekversek)

Csire Gabriella: Az aranyhal palotája (Tarka történetek)

László László: A nándorfehérvári diadal (Történeti mondák)

Gub Jenő: Rapsóné rózsája (Erdélyi mondák, legendák, regék, tündérmesék)

A Tordai-hasadéktól Szent Anna taváig (Mondák, legendák, regék, tündérmesék)

Ráduly János: A tulipános láda (Kis-Küküllő menti
székely népmesék, tréfák, anekdoták kiejtés szerinti lejegyzésben)

Csire Gabriella: Gilgames álmai (Eposz-átdolgozás)

P. Buzogány Árpád: A csengő, aki harang akart lenni (Mesék, történetek)

Csire Gabriella: Trója (A trójai mondakör)

Ráduly János: Hová, hová, Laji bátyám? (Kis-Küküllő menti
székely népmesék, mondák, tréfák kiejtés szerinti lejegyzésben)

Benedek Elek: Szent Anna tava (Elek apó mondáiból)

Beke Sándor: Álom a Titanicon (Elbeszélő költemény)

Csire Gabriella: Egy magyar kalandor ifjúsága
(Gvadányi József *Rontó Pál* c. elbeszélő költeménye nyomán)

Becsüld a népet! (A *Székely Útkereső* gyermekirodalmi antológiája)

Ráduly János: A legkisebb leány szerencséje (Székely népmesék)

Kriza János: Borsszem Jankó (Székely népmesék)

Benedek Elek: Gyöngyvirág Palkó (Székely népmesék)

Jakab Rozália: A pórul járt pásztorlegényke (Nyikó menti székely népmesék)

Ráduly János: A muzsikáló tücsök (Székely állatmesék)

P. Buzogány Árpád: Öregapó muzsikája (Mesék)

Ráduly János: Király Bözsi hegedűje (Székely népmesék)

Ráduly János: Szép Fuvella története (Székely népmesék
a Kis-Küküllő mentéről kiejtés szerinti lejegyzésben)

Ráduly János: A farkas és az őzike (Székely állatmesék
a Kis-Küküllő mentéről kiejtés szerinti lejegyzésben)

Tündér Ilona (Széphistória)